

**O'ZBEK VA INGLIZ TEZ AYTISHLARIDA HAYVON
OBRAZLARINING TASVIRI**

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18994427>

Yuldashev Og'abek Komiljon o'g'li
Namangan davlat pedagogika instituti
O'zbek va xorijiy tillar kafedrasida o'qituvchisi

Annotatsiya

Mazkur maqolada o'zbek va ingliz tez aytishlarida hayvon obrazlarining tasviri lingvistik hamda folklorshunoslik nuqtai nazaridan tahlil qilinadi. Alliteratsiya, assonans va tovush takrori kabi fonetik vositalar orqali hayvon obrazlarining jonli ifodalanishi hamda talaffuzni rivojlantirishdagi o'rni yoritiladi. Har ikki tildagi misollar asosida hayvon obrazlari nafaqat mazmuniy, balki fonostilistik vosita sifatida ham xizmat qilishi ko'rsatib beriladi.

Kalit so'zlar

Tez aytish, hayvon obrazi, alliteratsiya, assonans, Fonostilistika, o'zbek folklori, ingliz folklori, nutq rivoji.

Аннотация

В статье рассматривается изображение образов животных в узбекских и английских скороговорках с лингвистической и фольклористической точек зрения. Анализируется роль фонетических средств, таких как аллитерация, ассонанс и повтор звуков, в создании выразительности и развитии произносительных навыков. На основе примеров из двух языков показано, что образы животных выполняют не только семантическую, но и фоностилистическую функцию, формируя ритм, юмор и эстетическое воздействие.

Ключевые слова

Скороговорки, образы животных, аллитерация, ассонанс, фоностилистика, узбекский фольклор, английский фольклор, развитие речи.

Abstract

This article examines the representation of animal imagery in Uzbek and English tongue twisters from a linguistic and folkloric perspective. It analyzes how phonetic devices such as alliteration, assonance, and sound repetition contribute to the vivid depiction of animals and enhance pronunciation skills. Through examples in both languages, the study demonstrates that animal images function not only as

semantic elements but also as phonostylistic tools that create rhythm, humor, and aesthetic expression.

Keywords

Tongue twisters, animal imagery, alliteration, assonance, phonostylistics, uzbek folklore, english folklore, speech development.

O'zbek va ingliz xalq og'zaki ijodida tez aytishlar alohida o'rin tutadi. Ular nafaqat nutq apparatini chiniqtiruvchi fonetik mashq, balki xalq tafakkuri, hazil-mutoyiba va obrazlilikni aks ettiruvchi badiiy vositadir. Tez aytishlar orqali xalq tilning tovush boyligini, ohangdorligini va ritmik imkoniyatlarini namoyon etadi. Shu jihatdan ular lingvistik va estetik hodisa sifatida e'tiborga loyiqdir. Ayniqsa, hayvon obrazlari tez aytishlarda keng qo'llanilib, til o'yini va alliteratsiya orqali jonli tasvir yaratiladi. O'zbek tez aytishlarida hayvonlar ko'pincha mehnatsevarlik, chaqqonlik yoki ayyorlik timsoli sifatida namoyon bo'ladi. Masalan, tulki ayyorlik va topqirlikni, bo'ri jasurlik yoki yirtqichlikni, quyon esa chaqqonlikni ifodalaydi. O'rgimchak obrazi tirishqoqlik va sabr timsoli sifatida talqin qilinadi. Bunday obrazlar orqali xalq tabiatni kuzatish asosida o'z xulosalarini badiiy shaklda ifodalaydi. Tez aytishdagi tovush takrori – alliteratsiya va assonans – mazkur obrazlarning ta'sirchanligini yanada oshiradi.

Hayvon obrazlari tez aytishlarda ko'pincha fonetik murakkablikni yuzaga keltirish maqsadida tanlanadi. Masalan, bir xil undosh yoki unli tovushlarning ketma-ket takrorlanishi talaffuzni qiyinlashtiradi, shu bilan birga matnga ritm va ohang beradi. Tinglovchi yoki so'zlovchi tez aytishni takrorlar ekan, nafaqat nutq tezligini oshiradi, balki obrazni ongida jonlantiradi. Natijada fonetik mashq badiiy-estetik tajribaga aylanadi.

Ingliz tez aytishlarida ham hayvon obrazlari faol qo'llanadi. Masalan, turli hasharotlar, qushlar yoki uy hayvonlari ishtirokidagi tez aytishlar undosh tovushlarning takrorlanishi orqali talaffuz aniqligini mustahkamlaydi. Bu jarayonda hayvonlar ko'proq fonetik vosita vazifasini bajarsa-da, ular orqali ingliz xalqining kundalik hayoti va tabiatga munosabati ham seziladi.

Demak, har ikki xalq og'zaki ijodida hayvon obrazlari nafaqat mazmuniy, balki fonostilistik funksiyani ham bajaradi. Ular til o'yini, ritm va hazil bilan uyg'unlashib, tez aytishlarni esda qolarli va ta'sirchan qiladi. Shu bois hayvon obrazlari tez aytishlarning semantik va estetik tuzilishida muhim komponent hisoblanadi. Masalan, *“O'rgimchak o'z o'ljasini o'zi o'rab o'zlashtiradi”* tez aytishida *“o”* tovushining takrori kuchli alliteratsiya hosil qiladi. Bu yerda o'rgimchak obrazi tabiatdagi o'ziga xos harakati – to'r to'qishi va o'ljasini o'rashi orqali tasvirlanadi. Fonetik takror esa nutq tezligini oshirish bilan birga, obrazni

esda qolarli qiladi. O'rgimchakning mustaqil harakati va tirishqoqligi xalq ongida mehnat va hushyorlik tushunchalari bilan uyg'unlashadi. *If coloured caterpillars could change their colours constantly could they keep their coloured coat coloured properly?*⁸⁴ yoki *A big black bug bit a big black dog on his big black nose!*⁸⁵ kabi misollarda hayvon yoki tabiat unsurlari tovush o'yiniga asos bo'ladi. Bu tez aytishlarda undosh tovushlarning takrori talaffuz aniqligini mustahkamlaydi va ritmik ohang yaratadi. Hayvon obrazlari esa matnga jonlilik va tasviriylik bag'ishlaydi. Ba'zi tez aytishlarda esa obraz bevosita hayvon bilan bog'liq bo'lmasa-da, fonetik o'yin orqali mazmuniy noziklik yaratiladi. Masalan, "**Xon qizi - xonqizimi, Xoqon qizimi?**" tez aytishida "x" tovushining takrori nutqni murakkablashtiradi. Bu yerda asosiy urg'u hayvonga emas, balki tovushlar uyg'unligiga qaratilgan bo'lsa-da, obrazlilik va savol ohangi xalq og'zaki ijodining badiiy xususiyatini namoyon etadi. Tez aytishlarning asosiy lingvistik xususiyati – alliteratsiya, assonans va takroriy fonemalardir. Aynan shu fonetik vositalar orqali hayvon obrazlari jonlanadi. Tinglovchi nafaqat tovushlarni tez va aniq talaffuz qilishga urinadi, balki matndagi tasvirni ham tasavvur qiladi. Bu esa til sezgirligini, eshitish va nutq tezligini rivojlantiradi.

Xulosa qilib aytganda, o'zbek va ingliz tez aytishlarida hayvon obrazlari fonetik o'yin va badiiy tasvirning muhim elementi sifatida namoyon bo'ladi. Ular orqali xalqning tabiatga munosabati, kuzatuvchanligi, hayotiy tajribasi va estetik didi o'z ifodasini topadi. Har ikki xalq og'zaki ijodida hayvonlar tasodifiy tanlanmaydi; ular xalq tafakkurida shakllangan ramziy ma'nolarni o'zida mujassam etadi. Masalan, ayyorlik, chaqqonlik, tirishqoqlik yoki jasurlik kabi sifatlar hayvon obrazlari orqali ifodalanadi va tez aytish matnining semantik qatlamini boyitadi. Shu bilan birga, tez aytishlarning asosiy lingvistik mexanizmi – alliteratsiya, assonans va takroriy fonemalardir. Aynan shu fonetik vositalar hayvon obrazlarini yanada jonli, ta'sirchan va esda qolarli qiladi. Tovushlarning ketma-ket takrorlanishi nutq apparatini chiniqtiradi, talaffuz aniqligini oshiradi va nutq tezligini rivojlantiradi. Demak, hayvon obrazlari tez aytishlarda nafaqat mazmuniy birlik, balki fonostilistik vosita sifatida ham faol ishtirok etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Komiljon o'g, O. Y. (2024). GENERAL CHARACTERISTICS OF AMERICAN ROMANTICISM. *TADQIQOTLAR. UZ*, 32(2), 85-91.

⁸⁴ Sreechinth C. *Insane Tongue Twisters*. – T.: UB Tech, 2020. – P. 99.

⁸⁵ Филипченко М. *Скороговорки на английском языке для начальной школы*. – Ростов-на-Дону: ФЕНИКС, 2014. – С. 9.

2. O'G'Li, O. A. K. (2024). O'ZBEK VA INGLIZ XALQ MAQOLLARI O'RTASIDAGI LINGVOKULTUROLOGIK VA SEMANTIK XUSUSIYATLARNING MAZMUNI VA ULARNING AMALDA QO'LLANILISHI. *Academic research in educational sciences*, 5(CSPU Conference 1), 801-805.
3. M.Reck. The 1st International Collocations of Tongue twisters, -1996-2004. – P. 4.
4. Sreechinth C. Insane Tongue Twisters. – T.: UB Tech, 2020. – P. 99.
5. Филипченко М. Скороговорки на английском языке для начальной школы. – Ростов-на-Дону: ФЕНИКС, 2014. – С. 9.